Mebadi
International Journal of Philosophy

Volume: 2 Special Issue: 1 Year: 2025 | Cilt: 2 Özel Sayı: 1 Yıl: 2025
pp. S25-S33 ss. S25-S33
Special Issue on *Yalçın Koç* ***Yalçın Koç* Özel Sayısı**

Knowledge, Language, and the Formation of the Individual in Yalçın Koç's Thought: A Critical Philosophy of Education

Yalçın Koç'un Düşüncesinde Bilgi, Dil ve Bireyin Oluşumu: Eleştirel Bir Eğitim Felsefesi

Selçuk Polat

Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi/Edebiyat Fakültesi/Felsefe Bölümü, sepolat@yandex.com, ORCID: 0000-0002-5107-2608

Article Information

Article Type
Research Article
Date Received
13.09.2025
Date Accepted
06.10.2025
Date Published
12 October 2025
Plagiarism Checks: Yes, Turnitin.
Ethical Statement
It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. (Selçuk Polat)

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Makale Bilgisi

Makale Türü
Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi
13.09.2025
Kabul Tarihi
06.10.2025
Yayın Tarihi
12 Ekim 2025
Benzerlik Taraması: Evet, Turnitin.
Etik Beyan
Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. (Selçuk Polat)

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Cite As | Atıf

Polat, Selçuk (2025). Knowledge, Language, and the Formation of the Individual in Yalçın Koç's Thought: A Critical Philosophy of Education. *Mebadi International Journal of Philosophy*, 25 – 33. https://doi.org/10.5281/zenodo.17332995

Abstract

The philosophy of Prof. Dr. Yalçın Koç presents a framework for a critical philosophy of education by proposing a unique theory (*theoria*) centered on the "Anatolian Yeast" (*Anadolu Mayası*) and the "Heart/Soul" (*Gönül*), in opposition to the rational and discursive constructs of Western civilization. Koç's fundamental aim is to instill wisdom concerning existence, being, objects, the universe, society, and humankind in minds, philosophy in intellects, and *"Kelam"* (Islamic scholastic theology) in hearts and souls. The foundation of our existence in the Anatolian geography is the "Anatolian Yeast." This "yeast" is under the threat of extinction. The way to overcome this danger is through knowing this yeast. Koç's system is built upon liberating the source of knowledge and the construction of individual identity from the rational and institutional limitations imposed by the West. Within this scope, the article scrutinizes Koç's basic ontological, epistemological, and pedagogical principles, thereby presenting his views on the philosophy of education. The article addresses the individual's existential state (being in a state of transcendence and fallenness) and examines *"Kelam"* as the source of knowledge and the role of language in establishing the object. Ultimately, it is argued that the ultimate goal of education is to elevate the fallen human being to the state of a moral person.

Keywords: Yalçın Koç, Philosophy of Education, Anatolian Yeast, Heart, Soul, Individual Person.

Öz

Yalçın Koç'un felsefesi, Batı medeniyetinin rasyonel ve söylemsel kurgularına karşı, "Anadolu Mayası" ve "Gönül" merkezli özgün bir nazariyat (theoria) önererek, eleştirel bir eğitim felsefesi çerçevesi sunar. Koç'un temel gayesi, mevcuda, varlığa, eşyaya, kâinata, topluma ve insana dair hikmeti; zihinlere, felsefeyi akıllara, Kelamı ise kalp ve gönüllere yerleştirmektir. Koç'a göre Anadolu coğrafyasındaki varlığımızın dayanağı, "Anadolu mayasıdır". Bu "maya" yok olma tehlikesindedir. Bu tehlikeden kurtulmanın yolu, mayayı bilmekten geçmektedir. Koç'un sistemi, bilginin kaynağını ve bireyin kimlik inşasını, Batı'nın dayattığı rasyonel ve kurumsal sınırlamalardan kurtarma üzerine kurulmuştur. Bu kapsamda, makale, Koç'un temel ontolojik, epistemolojik ve pedagojik ilkelerini irdeleyerek, onun eğitime felsefesine dair düşüncelerini ortaya koymaktadır. Makalede, bireyin varoluşsal durumu (aşkın ve düşkün olma halleri) ele alınarak, bilginin kaynağı olarak Kelam ve dilin nesne tesisindeki rolü incelenmiştir. Sonuçta, eğitimin nihai hedefinin düşkün beşerî, ahlaklı insan vasfına ulaştırmak olduğu savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yalçın Koç, Eğitim Felsefesi, Anadolu Mayası, Kelam, Gönül, Ferdi Birey.

Introduction: Nazariyat, the Leaven of Anatolia, and the Axis of Education

Against the rational identity of Western civilization, Yalçın Koç proposes an original nazariyat (the-oria) centered around the Leaven of Anatolia, offering a new and critical philosophical ground for education. Koç's fundamental aim is, in fact, the remembrance of what is already known—the refreshment of human "memory." In this sense, his purpose is to place wisdom about the human being into minds, philosophy into intellects, and the Word (Kelâm) into hearts and souls. He sees the path toward this in Anatolia—within the Leaven of Anatolia.

The Leaven of Anatolia is the foundation of our existence in the Anatolian geography, and it has been under the threat of extinction for the last three centuries. The only way to escape this danger is to know this leaven (Koç, 2007: 13–14). The name of the system he established for this purpose is Nazariyat. Nazariyat means "contemplation" or "beholding," and at its core lies the act of a human being seeing and contemplating their own original identity.

In this regard, Koç's system is built upon liberating the source of knowledge and the construction of individual identity from the rational and institutional constraints imposed by the West. Accordingly, this article examines Koç's basic ontological, epistemological, and pedagogical principles and reveals his views on human nature and education.

1. Ontological Ground: Transcendence, Descent, and the Leaven of Anatolia

Koç's conception of the human and their fundamental development is based on the states of being transcendent and descendent, which define the existential condition of the individual. He describes the individual who has just come into the world as transcendent. Certain faculties associated with psukhē—such as language, imagination, and cognition—descend and constrict through various stages after birth.

According to Koç, this descent and constriction stem from the narrowing of cognitive faculties during the process of language acquisition. The essence of the descendent state is "the separation of a scene into an 'inside' and an 'outside.'" Only by passing again from descent to transcendence—that is, by attaining the unity called being (vücud)—can one acquire morality and overcome descent. For, according to Koç, the descendent has no morality—only interest.

The act of transcending involves tearing the "veil," setting aside the rule of rational faculty, and ascending through seeing and transforming. What is

essential for transcendence is the heart (gönül). Koç believes that Plato's teaching is deficient because it could not link transcendence to the heart (Koç, 2007: 30). When the veil is lifted, the individual person (ferdî birey) who can completely "behold" the scene becomes a moral, transcendent being capable of transforming others into individual persons as well.

According to Koç, morality is "the human being's loyalty to oneself," and the descendent has none. The Turkish idiom "içi dışı bir" ("whose inside and outside are one") corresponds to this notion. A person whose inside, outside, and all aspects have become "one" is an educated and fermented individual.

The leaven is not a physical substance but the transference of a timeless, spaceless, and dimensionless truth—a Kelâmic essence—into the human being. In this sense, education is a process that begins internally.

The English word education comes from the French éduquer and the Latin educare, meaning "to nourish from within"; care relates to transformation, cultivation, and restoration. The Latin educere means "to draw out again." Altogether, education means to transform from within and bring forth what is latent.

From this perspective, one may ask: What is it that is to be brought forth? Who brings it forth? Is it the individual, society, or the laws? Are there external conditions for internal transformation? Does being an individual person mean isolation from society?

1. 1. The Critical Distinction Between Leaven and Culture

Education must recognize the ground upon which the individual develops. Koç argues that this ground is not culture but leaven. He emphasizes that maya (leaven) cannot be equated with "culture" and that "culture cannot cover the leaven" (Koç, 2007: 69).

Culture, being of Latin origin, is based on external conditions; it is a "set of visual (empirical) and external circumstances" (Koç, 2007: 14). Culture is subject to synthesis and transmission, whereas maya is the origin, the essence, and the core. The essential quality of maya is transformation through transcendence. It is not a function of rational faculty but of the heart, and it cannot be expressed in words. Maya is the Word (Kelâm) within knowledge.

The essence of the Leaven of Anatolia is the unity and brotherhood of all existence (Koç, 2007: 103). It is what ferments the heart of the individual person. Fermentation, or transformative transcendence, has long been known as an educational method. Its being forgotten does not mean it no longer exists in society or educational institutions.

This transcendence is embedded in the being of the Anatolian people, who have connected to the Word through the Turkish language. It cannot be explained by institutions, doctrines, or "theories." It manifests as a momentary revelation that ferments the individual and vanishes instantly after being experienced.

As the poet Neyzen once said:

"Read the epic of sorrow from yourself,

Do not repeat what you've heard from Majnun;

If you have seen your own Layla of love, then speak—

Do not form parables and recount tales."

This expresses that words and narratives serve only as formations—means of institutionalization and schooling. The essence lies in what is experienced within the human being, in the unsymbolized acts of man, a truth Koç repeatedly emphasizes in his works.

1. 2. Critique of Institutional Structures

Koç defines Anatolia as a geography transformed by the Turks—liberated from being the land of the Greeks, Romans, Byzantines, and the Church (Koç, 2007: 16–17). The term Greek–Latin Church land is new and not an "ideological separation."

The Church, as the representative of this land, prevents the individual from turning toward their own essence and destroys the possibility of deepening within oneself, thereby transforming the person into a mass-individual (Koç, 2007: 17).

Since the Church grounds its existence on the concealment of primordial unity, it is the mortal enemy of the Leaven of Anatolia (Koç, 2007: 17). In Western culture, the Church itself has constructed and substituted the divine. Thus, leaving the Church has been equated with leaving religion.

Considering that church (ecclesia) and school (école) share the same etymological root, it is unsurprising that these two Western institutions have together produced a mass society. This formation extends its influence over all human expressions—from language and culture to education.

2. Epistemological Framework: Language, Word (Kelâm), and the Act of Understanding

To understand the nature of knowledge, Koç critiques the traditional philosophical position of language and distinguishes between Kelâm and Speech

(söz). Kelâm takes shape in the heart, while speech takes shape in the tongue. Speech remains at the level of propositions, whereas Kelâm manifests in countless ways.

Language is based on the physics of sound and word, whereas Kelâm traverses the metaphysics of names and pronouns. Can the emission of breath from our lungs, striking the vocal cords and passing through the tongue and teeth to form a mental shell, be called word or letter? Or are these merely instruments?

According to Koç, language is "an organon of formation and transmission" (Dil Arkitektoniği, Koç, 2008: 43) and can carry meaning only to the extent of its capacity. It arises from the combined operation of psukhē's faculties: imagination (muhayyile), cognition (idrak), and memory (hafıza).

Although language is a unique "craftsman" in establishing objects, it is also an unparalleled "counterfeiter" (kalpzen). The faculty of thought treats every "object" in language the same way under reasoning, and therefore the distinction between real object and counterfeit object cannot be discerned through reasoning (Koç, 2007: 170). The term kalıp (form/mold) comes from this notion of counterfeit.

In this sense, reconsidering external educational molds together with inner elements becomes meaningful. The function of language in education is directly proportional to the nature of language itself: What kind of language does the system—or the educator—use? Commanding? Frightening? Repetitive? Belittling? Embracing? Instructive? Narrative?

Koç's nazariyat finds its closest linguistic reflection in the wit of Nasreddin Hoca, the great philosopher of Anatolian Turkish thought. Likewise, the "shadow and image" metaphors in Karagöz embody a remarkable nazari method. Nasreddin Hoca's riding the donkey backward reflects deductive reasoning; the tale of cutting the branch he sits on represents the experimental testing of the constants of thought—showing that even long-held principles can be re-evaluated.

2. 1. The Opposition of Word (Söz) and Kelâm

Koç illuminates the limitation of rational discourse (söz) in the pursuit of truth by contrasting it with Kelâm, which is bound to a divine source. Söz belongs to the tongue, to the realm of speech; it is a linguistic object. Kelâm, however, belongs to the heart.

Yet Kelâm in theological sciences is not the same as linguistic speech. The idea of Kelâm in theology concerns information confined to language and

thought; it is essentially unrelated to the Kelâm that descends into the heart. In this sense, Kelâm is the revelation that manifests in each heart.

Thus, education becomes "the unveiling of what is preserved within the person," or "transformation from within." It is a matter of the heart.

Our "original identity" in Anatolia is bound to the Kelâm that "came from Turkestan and took the heart as its dwelling." This Kelâm unfolded in the heart through Turkish words and has been preserved in Turkish. This unfolding is neither commentary, nor interpretation, nor translation.

When speech is explained only by speech, education turns into commentary, reducing thought to a single channel and pushing the student into passivity. Nazariyat, as Dönmez emphasizes, requires both discovery (keşif) and construction (inşa).

Discovery answers what the Leaven of Anatolia is, and construction answers how it is. The two are inseparable (Dönmez, 2015: 24; 2023: 231).

2. 2. Learning and Understanding: The Formation of a New Object

The goal of education is not passive reception but the individual's construction of their own cognition. Reading is the act of forming a "linguistic object" upon a written surface through memory, imagination, and thought. Understanding is the opening up of this object's dimension of comprehension—transforming it into a new object. Therefore, "those who cannot form speech cannot understand."

3. Morality, the Individual, and the Source of Freedom

The ultimate outcome of education is the emergence of a moral and free individual. Koç's conception of morality is ontological. For him, to be human and to be moral are equivalent (Yalçın, 2024: 47).

The descendent is merely beşer (a mortal) and thus amoral; the transcendent is insan (truly human) and therefore moral (Yalçın, 2024: 45). Morality, by origin, is the totality of temperament and innate disposition within the individual.

A person can attain morality only by perceiving and sensing themselves—by becoming a friend to themselves. Friendship with oneself is the essence of morality; it means "not deceiving oneself." Such knowledge should be taught from primary school onward.

This definition offers a sense of morality unheard of in normative or universal ethics. Even Kant's categorical imperative—"Act in such a way that you treat humanity, whether in your own person or in another, always as an end

and never merely as a means"—falls short of this inner friendship. Acting morally means acting in fidelity to one's own essence, encompassing freedom and authentic action with simplicity and clarity.

3. 2. The Heart and the Free Identity

In the Leaven of Anatolia, the foundation of freedom for the moral being—the individual person—is the heart. The individual becomes free by knowing their heart, and this begins by knowing the Kelâm. Without knowing the Kelâm that came from Turkestan, one cannot know oneself.

In contrast, in the Greek–Latin–Church land, the heart is subjected to prohibition and closure. The thinkers of that land reduce essence to speech—they establish discourse, but they do not know. The individual, turned into a pedagogical object, becomes a mere repeater of words.

3. 3. Pedagogical Method: Consciousness, Contemplation, and Nazariyat

Koç's approach to education follows a method that does not settle for mere knowledge (malumat), but aims at transformation through contemplation (seyr) and consciousness (şuur).

In the broad sense, Theologia refers to "thought concerning Nazariyat." Nazariyat is an act made possible by the existence of the beholder

According to Koç, the fundamental motive behind humanity's engagement with philosophy is the desire to become wise through perfect knowledge and to reach truth (Dönmez, 2022: 83–85). Humanity wants "to behold as God beholds," because such beholding is holistic, comprehensive, complete, and perfect—descending from the whole to the part (Dönmez, 2022: 77).

However, Koç notes that, in terms of Nazariyat, we cannot perceive the "infinite line" as a substance, for within substance there is neither greater nor lesser—it has transcended all measure and ratio. Likewise, contemplation is an irrational and immeasurable state. It allows the person to attain self-awareness, opening and closing like a rhythm.

Although these may sound abstract, Koç discusses them in detail in The Principles of Theoretical Music (Nazari Musiki'nin Esasları). Music, often seen as an intermediate form, is in fact the "motor of livelihood" in the human being. In the close relationship between consciousness and education, music plays an active role in self-perception.

Accordingly, the alphabet of education must begin with the dialectic of concepts and metaphysics; otherwise, we remain trapped in a vicious circle between reality and truth, between sensation and perception.

Conclusion

Koç's philosophy centers on the individual's discovery of their essence and the construction of an identity bound to the Kelâm, standing against the rationality and institutional domination of Western civilization.

To achieve this, the individual must first set aside the authority of rational faculty and attain true freedom and wisdom through transcendence by transformation via the heart. The original identity of Anatolia is the Kelâm that came from Turkestan. Education should focus on the unfolding of this Kelâm in the heart through Turkish speech—thus seeking the origins of concepts.

Learning is not the passive transmission of words but the act of grasping linguistic objects and forming new ones.

Churches, laws, and their institutional extensions pose the danger of substituting the divine and turning the individual into a mass-individual. Education must ensure the individual's liberation from this captivity. Schools, in this regard, tend toward uniformity and massification.

The ultimate aim of education is to elevate the descendent mortal to the level of the moral human. Thus, the Turkish educational and familial structure is in need of a "refreshment of memory."

Bibliography

1. Dönmez, Süleyman (2015). Keşfedilmeyi Bekleyen Medeniyet, Karahan Kitabevi: Adana.
2. Dönmez, S. (2022). Gölge Oyunu (Edit.: Hakan Poyraz-Ender Büyüközkara) Nazariyat Bakımından Karagöz Perde Oyunu ve Sahneyi Değiştirmek, Doğu Kütüphanesi: İstanbul.
3. Dönmez, Süleyman (2023). Türk İslam Bilgeliği ve Felsefe (Keşfedilen Medeniyet), Net Kitaplık: Ankara.
4. Koç, Y. (2007). Anadolu Mayası: Türk Kimliği Üzerine Bir İnceleme (1. Baskı). Cedit Neşriyat.
5. Koç, Y. (2008). Theologia'nın Esasları: Felsefe'nin ve Teoloji'nin Nazariyatı Üzerine Bir İnceleme. Cedit Neşriyat.
6. Yalçın, Ş, (2024). Ahlakın Temellerine Yeni(den) Bakış: Yalçın Koç Örneği., Mebadi Dergisi Volume: 1 Issue: 1 Year: 2024 pp. 36-55 | Cilt: 1 Sayı: 1 Yıl: 2024 ss. 36-56.

Mebadi
International Journal of Philosophy

Volume: 2 Special Issue: 1 Year: 2025 | Cilt: 2 Özel Sayı: 1 Yıl: 2025
Special Issue on *Yalçın Koç* **Yalçın Koç Özel Sayısı**

Knowledge, Language, and the Formation of the Individual in Yalçın Koç's Thought: A Critical Philosophy of Education

Yalçın Koç'un Düşüncesinde Bilgi, Dil ve Bireyin Oluşumu: Eleştirel Bir Eğitim Felsefesi

Selçuk Polat

Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi/Edebiyat Fakültesi/Felsefe Bölümü, sepolat@yandex.com, ORCID: 0000-0002-5107-2608

Article Information

Article Type
Research Article
Date Received
13.09.2025
Date Accepted
06.10.2025
Date Published
12 October 2025
Plagiarism Checks: Yes, Turnitin.
Ethical Statement
It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. (Selçuk Polat)

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Makale Bilgisi

Makale Türü
Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi
13.09.2025
Kabul Tarihi
06.10.2025
Yayın Tarihi
12 Ekim 2025
Benzerlik Taraması: Evet, Turnitin.
Etik Beyan
Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. (Selçuk Polat)

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Cite As | Atıf

Polat, Selçuk (2025). Knowledge, Language, and the Formation of the Individual in Yalçın Koç's Thought: A Critical Philosophy of Education. *Mebadi International Journal of Philosophy*, 25 – 33. https://doi.org/10.5281/zenodo.17332995

Abstract

The philosophy of Prof. Dr. Yalçın Koç presents a framework for a critical philosophy of education by proposing a unique theory (*theoria*) centered on the "Anatolian Yeast" (*Anadolu Mayası*) and the "Heart/Soul" (*Gönül*), in opposition to the rational and discursive constructs of Western civilization. Koç's fundamental aim is to instill wisdom concerning existence, being, objects, the universe, society, and humankind in minds, philosophy in intellects, and *"Kelam"* (Islamic scholastic theology) in hearts and souls. The foundation of our existence in the Anatolian geography is the "Anatolian Yeast." This "yeast" is under the threat of extinction. The way to overcome this danger is through knowing this yeast. Koç's system is built upon liberating the source of knowledge and the construction of individual identity from the rational and institutional limitations imposed by the West. Within this scope, the article scrutinizes Koç's basic ontological, epistemological, and pedagogical principles, thereby presenting his views on the philosophy of education. The article addresses the individual's existential state (being in a state of transcendence and fallenness) and examines *"Kelam"* as the source of knowledge and the role of language in establishing the object. Ultimately, it is argued that the ultimate goal of education is to elevate the fallen human being to the state of a moral person.

Keywords: Yalçın Koç, Philosophy of Education, Anatolian Yeast, Heart, Soul, Individual Person.

Öz

Yalçın Koç'un felsefesi, Batı medeniyetinin rasyonel ve söylemsel kurgularına karşı, "Anadolu Mayası" ve "Gönül" merkezli özgün bir nazariyat (theoria) önererek, eleştirel bir eğitim felsefesi çerçevesi sunar. Koç'un temel gayesi, mevcuda, varlığa, eşyaya, kâinata, topluma ve insana dair hikmeti; zihinlere, felsefeyi akıllara, Kelamı ise kalp ve gönüllere yerleştirmektir. Koç'a göre Anadolu coğrafyasındaki varlığımızın dayanağı, "Anadolu mayasıdır". Bu "maya" yok olma tehlikesindedir. Bu tehlikeden kurtulmanın yolu, mayayı bilmekten geçmektedir. Koç'un sistemi, bilginin kaynağını ve bireyin kimlik inşasını, Batı'nın dayattığı rasyonel ve kurumsal sınırlamalardan kurtarma üzerine kurulmuştur. Bu kapsamda, makale, Koç'un temel ontolojik, epistemolojik ve pedagojik ilkelerini irdeleyerek, onun eğitime felsefesine dair düşüncelerini ortaya koymaktadır. Makalede, bireyin varoluşsal durumu (aşkın ve düşkün olma halleri) ele alınarak, bilginin kaynağı olarak Kelam ve dilin nesne tesisindeki rolü incelenmiştir. Sonuçta, eğitimin nihai hedefinin düşkün beşerî, ahlaklı insan vasfına ulaştırmak olduğu savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yalçın Koç, Eğitim Felsefesi, Anadolu Mayası, Kelam, Gönül, Ferdi Birey.

Giriş: Nazariyat, Anadolu Mayası ve Eğitimin Ekseni

Batı medeniyetinin rasyonel kimliğine karşı Koç, "Anadolu Mayası" ile merkezli özgün bir nazariyat (the-oria) önererek, yeni ve eleştirel bir eğitim felsefesi zemini sunmaktadır. Koç'un temel gayesi aslında bilinenin hatırlanması ve insanın bir "hafıza" tazelemesidir. Bu manada insana dair hikmeti, zihinlere, felsefeyi akıllara, "Kelamı" ise kalp ve gönüllere yerleştirmektir. Bununda yolunu Anadolu'da görmüştür; Anadolu Mayası'nda. Anadolu Mayası Anadolu coğrafyasındaki varlığımızın dayanağıdır ve son üç yüz yıldır yok olma tehlikesi altındadır. Bu tehlikeden kurtulmanın yolu, bu mayayı bilmekten geçmektedir (Koç,2007:13-14). Bunun içi kurmuş olduğu sistemin adı, 'Nazariyat'tır. Nazariyat seyir demektir ve ilkin bu seyirde insanın kendi asli kimliğini görmesi ve seyretmesi yatmaktadır.

Bu minvalde Koç'un sistemi, bilginin kaynağını ve bireyin kimlik inşasını, Batı'nın dayattığı rasyonel ve kurumsal sınırlamalardan kurtarma üzerine kurulmuştur. Bu kapsamda, makale, Koç'un temel ontolojik, epistemolojik ve pedagojik ilkelerini irdeleyerek, onun insana ve eğitime dair düşüncelerini ortaya koymaktadır.

1. Ontolojik Zemin: Aşkınlık, Düşkünlük ve Anadolu Mayası

Koç'un "insan"ı ve onun "temel" gelişimi; bireyin varoluşsal durumunu tanımlayan *aşkın* (transcendent) ve *düşkün* (descendent) olma halleri üzerine inşa edilmiştir. Koç, dünyaya henüz gelen bireyi "aşkın" (transcendent) olarak tanımlar. *Psukhe*'ye bağlı bazı özellikler dil, hayal gücü, idrak gibi yetiler dünyaya geldikten sonra belirli safhalardan geçerek düşer ve daralmaktadır. Bu düşme ve daralma, Koç'un aktardığına göre, dil öğrenme sürecinde bilişsel yetilerin daralmasından kaynaklanır. Düşkünlüğün esası, "bir sahne'nin, 'iç' ve 'dış' olmak üzere ayrışmasıdır". Yeniden düşkünden aşkına geçerek yani "birlik" denilen vücudu kazanarak bir ahlaka sahip olabilecek ve aşabilecektir. Çünkü Koç'a göre "düşkün" ün ahlakı yoktur; çıkarı vardır.

Aşma faaliyeti (transandans), bireyin "perdeyi" yırtarak" rasyonel yetinin hükmünü bir kenara bırakması ve görerek ve dönüşerek aşmasıdır. Aşma için esas olan "gönül"dür. Koç, Eflâtun'un öğretisinin, aşmayı "gönül"e bağlayamamış olması sebebiyle eksik olduğunu düşünür (Koç, 2007:30). Perde açılınca sahneyi tamamen "seyir" edebilecek olan ferdi birey, aşkın, ahlak sahibi ve başka kişileri de "ferdi bireye" dönüştürebilecek şahıs olacaktır. Keza Koç'a göre ahlak "insanın kendine sadakatidir" ve ona göre düşkünün ahlakı yoktur. Günlük dilde sık sık duyarız "içi dışı bir" deyimi bu tanımlamaya benzemektedir. İçi dışı ve bütün cihetleri "bir" olabilen kişi artık eğitilmiş ve mayalanmış bir ferttir.

Maya, fiziksel bir nesne olmayıp "zamansız, mekânsız, uzamsız" bir hakikatin, Kelamî bir özün insana geçişidir. Bu manada eğitim iç'te tesis edilmeye başlayan bir süreçtir.

İngilizce ***education*** kelimesinin aslı Fransızcadan gelmekte ve ***educare*** *olarak* geçmektedir. Köken bilimsel olarak bakıldığında ***edu***- içten beslemek; ***care****;* dönüşüm, bakım, terbiye, tedavi demektir. Latince **educere** ise yeniden açığa çıkarmak anlamındadır. Yani toplamda eğitim; içten dönüşmek ve var olanı açığa çıkarmak demektir. Bu cihetten hareket edildiğinde, açığa çıkarılacak olan nedir? Açığa çıkaracak olan kimdir? Bireyin kendisi mi- toplum muyasalar mı? İçten dönüşümün dışsal şartları var mıdır? Ferdi birey olmak toplumdan izole olmak mıdır? Soruları akla gelmektedir.

1. 1. Maya ve Kültürün Kritik Ayrımı

Eğitim, bireyin hangi toplumsal zeminde kazanacağını anlamalıdır. Koç, bu zeminin *kültür* değil, *maya* olduğunu savunur. "Maya"nın, "kültür" sözcüğü ile karşılanamayacağını ve "kültürün, mayayı örtemeyeceğini belirtir (Koç,2007: 69) Kültür, Latince kökenli olup, dışsal koşullar manzumesine dayanır; "görsel (empirik) esaslı 'dış'sal' koşullar manzumesi"dir (Koç,2007:14) Kültür, senteze uğrar ve aktarılır. Oysa Maya, asıl, esas ve özdür. Maya için esas olan dönüşmek, dönüşerek aşmaktır. Maya, "rasyonel yetinin" işi değildir; "gönül" işidir ve söze gelmez. Maya, "ilimdeki kelamdır". *Anadolu Mayası*'nın esası, cümle varlığın birliği ve kardeşliğidir (Koç,2007: 103). Anadolu Mayası, **"**ferdi birey"in "gönlü"nü mayalayandır. Mayalanma yani dönüşerek aşma, eğitimde eskiden beri bilinen bir metottur. Unutulmuş olması hala toplumda ve eğitim kurumlarda var olmadığı anlamına gelmez. Anadolu'da yaşayan Türkçe ile kelama bağ kurmuş olan halkın benliğine yedilmiş olan bu "aşkınlık" kurumlarla, kuramlarla ve "teorilerle" açıklanmaktan uzaktadır. O bir "an" olup ortaya "tezahür" cihetinde çıkarak bireyi "mayalama" özelliğine sahiptir, anlık bir açılış kapanışla "yaşanır" ve biter. Sözüm ona Neyzen'in bir anda söylemiş olduğu; //Hicran destanını kendinden oku, Mecnun'dan duyup da rivayet etme, Aşkın Leyla'sını gördünse söyle, Söz temsili bulup hikâyet etme" gibi, söz ve hikayatın yalnızca bir "formasyon ve kurumsallaşma, ekolleşme sağladığı" gerçeği sık sık karşımıza çıkmaktadır. Asıl olanın insanın kendinde ve suret vermediği "insan fiillerin" yaşananların olduğu hakikati Koç ve eserlerinde sık sık vurgulanmaktadır.

1. 2. Kurumsal Yapıların Eleştirisi

Koç Anadolu'yu, Türkler tarafından mayalanmış, Greklerin, Roma'nın, Bizans'ın ve de Kilise'nin ülkesi olmaktan çıkaran bir coğrafya olarak tanımlar (Koç, 2007: 16-17). Grek-Latin Kilise diyarı yeni bir kavramdır ve "ideolojik bir ayrıştırma" değildir. Bu diyarın temsilcisi olan "Kilise", "birey"in bizzat "kendi

esası"na yönelmesini engeller ve "bireyin bizzat kendisinde derinleşme imkânı"nı ortadan kaldırarak onu bir "yığınsal birey"e dönüştürür (Koç,2007: 17). Kilise, kendi varoluş esasını, "asli birliğin" "örtülmesi"ne dayandırması sebebiyle Anadolu mayasının "can düşmanı"dır (Koç,2007: 17). Batı kültürüne baktığımızda kilisenin "ilahi olanı", bizzat "kendisi" inşa ve ikame etmiş olduğunu görebiliriz. Bu manada kiliseden çıkmak "dinden çıkmakla" eş tutulmaktadır. Kilise (ecclesia) ile okul (ecole) kelimelerinin aynı kökenden geldiğini düşündüğümüzde, batılı manada bu iki yapının "yığınsal bir toplum" oluşturması normaldir. Bu "formasyon" dilden, kültüre, eğitime kadar bütün insani başarı ve imkanlara yansıtılmaktadır.

2. Epistemolojik Çerçeve: Dil, Kelam ve Anlama Eylemi

Koç, bilginin mahiyetini anlamak için dilin geleneksel felsefedeki konumunu eleştirir ve Kelam ile Söz arasında ayrım yapar. Kelam gönülde, söz dilde teşekkül etmektedir. Söz önermeler esasında kalırken, Kelamın sayısız görünümü bulunmaktadır. Dil ses ve söz fiziğine dayanırken, Kelam; isim ve zamir "metafiziğini" dolaşmaktadır. Akciğerlerimizden, nefes çıkışının, "vokal kordlara-ses tellerine" çarparak dile ve dişe değdirilerek, düşünsel bir kılıfa girmesi "söz" ya da harf olabilir mi? Ya da bunlar sadece vasıta mıdır?

Dil, Koç'a göre "bir teşkil (kurma) ve nakil (aktarma) organonu" dur [Koç, Dil Arkitektoniği (Koç, 2008:43). Dolayısıyla takati kadar anlam taşıyabilir. Dil, *psukhe*'nin muhayyile, idrak ve hafıza kuvvetlerinin ortak icraatı neticesinde meydana gelir. Muhayyile, temsil oluşturma; idrak, temsilleri yakalama (kavrama); hafıza ise temsili muhafaza etme kuvvetidir (Koç, 2008:68).

Dil, nesne tesis etmede eşsiz bir "sanatkâr" olmakla birlikte, aynı zamanda cihanda benzeri bulunmayan bir "kalbzen"dir, yani "kalpazan"dır "Düşünme yetisi", "dil"deki her "nesne"yi, "aynı" şekilde "muhakeme"ye tabi tutar; dolayısıyla "gerçek nesne" ve "kalp nesne" ayrımı, muhakeme faaliyeti itibariyle teşhis edilemez (Koç, 2007:170) Kalp nesne demek içsiz ve dayanaksız demektir. Kalıp, kelimesi de buradan türemektir. Şimdi eğitimle ilgisinde kalıp olan dışsal eğitim faktörlerinin, içsel unsurlarla birlikte bir daha düşünülmesi anlamlı olacaktır.

Bir de dilin eğitimdeki fonksiyonu da "dilin mahiyeti" ile doğrudan orantılıdır. Eğitim sistemi ya da eğitimci nasıl bir dil kullanmaktadır. Emredici mi? Korkutucu mu? Yineleyici mi? Küçümseyici mi? Kuşatıcı mı? Öğretici mi? Hikâye edici mi?

Bu bakımdan nazariyata en yakın dilin yine Anadolu Türk Düşüncesinin büyük filozofu Nasreddin Hoca olduğunu söyleyebiliriz. Yine Karagöz'deki "gölge

ve suret" istiareleri kayda değer bir nazari yöntem bilgisi içermektedir. Nasreddin Hoca'nın eşeğe ters binmesi; tümdengelimsel metodu, bindiği dalı kesmesi hikayesi de "düşüncenin sabitelerinin" yanlışlanıp yanlışlanamayacağının tecrübe edilerek, yıllarca üstüne binip "imal-i fikir" ettiği ilkelerin yeniden değerlendirilebileceğinin bir koşulu olabilir.

2. 1. Söz ve Kelam Karşıtlığı

Koç, hakikatin bilme yolunda rasyonel söylemin (söz) kısıtlılığını, ilahi kaynağa bağlı Kelam'la karşılaştırarak açar. Söz "yer" itibariyle dile mahsustur. Söz, dildeki nesnedir. Kelam ise "gönül"e mahsustur. Fakat ilahiyat ilimlerindeki kelam, dildeki söz değildir. Kelam'ın fikri, sadece söz ve düşünceye mahsus malumattır ve bu malumatın gönüle inen *Kelam* ile "esasen alakası bulunmaz". Bu anlamda Kelam her bir fertte gönülde tezahür eden açılıştır. Eğitimin "kişinin kendindeki mahfuzu açması" veya "içten dönüştürme" anlamı buradadır; Gönül'de.

Anadolu'daki "asli kimliğimiz", "Türkistan'dan 'gelen' ve Gönül'ü 'mahâl' tutan' kelama bağlıdır. Bu Kelam, "gönül"de Türkçe söz ile açılmıştır ve "Türkçe'de muhafaza edilmiştir" Bu açılış ne *tefsir* ne *meal* ne de *tercüme*dir. Söz'ün söz ile açıklanmaya çalışılması, tartışılıp, anlamlandırılması tefsirdir. Eğitimde bu yorumculuk veya sözün sözle açılması, düşünceyi tek kanala indirip hocatalebe ilişkisinde talebeyi geri plana itmektedir. Bu her eğitimin içsel veya deneyimsel bir anlamı olması demek değildir. Fakat özellikle Dönmez'in dile getirdiği gibi nazariyat bir keşfi ve inşayı gerektirmektedir. Nazariyat'tan aldığımız sabite ve değişkenlerle ve yeniden hatırlanan dil ve düşünce sisteminde medeniyetimizde felsefece yeni keşifler aramak ve bu bağlamda Prof. Dr. Süleyman Dönmez'in 'keşfi-inşa' yöntemi ve "Varolanın keşfedilmesi, keşfedilenin de düzgün bir okumayla inşaya tabii tutulmasıdır. Burada keşfin ve inşanın iç içe olması kaçınılmazdır" (Dönmez, 2015: 24) Keşif, Anadolu Mayası'nın ne olduğuna, inşa yöntemi ise "niçinine" cevap verecektir. Keşfi inşa gelene-ek bir nazari bakış teoriği olmakla birlikte, Dönmez'in ifadeleri ile "nazariyatta seyredilenin ya da fikriyatta ya da fikriyatla katledilmemesini" (Dönmez, 2023: 231) gerektirmektedir.

2. 2. Öğrenme ve Anlama: Yeni Nesne Tesisi

Eğitimde amaç, pasif alıcılık değil, bireyin kendi idrakini kurmasıdır. "Okumak", "hafıza, muhayyile ve düşünme yetileri" vasıtasıyla, bir tab (aynıyı tekrar eden yazılı zemin) üzerinden "dilde nesne" oluşturmaktır. "Anlamak" ise, bu tesis edilen nesnenin kavranılış cihetini açmaktır; yani, dildeki nesneyi evirip çevirerek "yeni nesne tesisine gitmektir. Bu nedenle, "söz tesis edemeyen", "anlayamaz".

3. Ahlak, Birey ve Özgürlüğün Kaynağı

Eğitimin nihai çıktısı, ahlaklı ve özgür bir bireyin ortaya çıkmasıdır. Koç'un ahlak anlayışı, ontolojik temellere dayanır. Koç'a göre insan olmak ile ahlaklı olmak aynı manada kullanılmaktadır (Yalçın, 2024: 47). Düşkün beşerdir ve dolayısıyla ahlakı yoktur; aşkın ise insandır ve dolayısıyla ahlaklıdır (Yalçın, 2024:45). Ahlak, köken bakımından bireyde var olan mizaç ve yaratılışın bütünüdür. İnsan, ahlakı ancak kendini duyup idrak ederse kazanabilir. Bu, bireyin kendiyle dost olmasıdır. Kendine dostluk ahlakın özü olup, kendine "kazık atmamaktır". Bu bilginin daha ilkokul sıralarında verilmesi gerekmektedir. Bu tanım bugün normatif ahlakın ya da evrensel ahlak tanımlarının duyamadığı bir duyuştur. Kant'ın "her defasında kendine ve karşındakine yalnızca araç olarak değil amaç olacak bakabilecek şekilde eylemde bulun" şeklinde motto haline gelen "pratik buyruğu" dahi kendine dost olmanın sınırından uzaktadır. Bu şekilde eylemde bulunmak; kendi özüne sadakat esasında eylemek, özgürlük ve özgür eylem gibi tanımlarında yeniden anlamını kuşatabilecek sadelikte ve açıklıktadır.

3. 2. Gönül ve Özgür Kimlik

Anadolu mayasında ahlak sahibine yani "ferdi bireye ait özgürlük"ün esası "gönül"dür. Birey, gönlünü bilerek özgür olur Gönlünü bilmesi ise Kelam'ı bilmekle başlamaktadır. *Anadolu mayası*, yani *Türkistan'dan gelen kelam* bilinmeden, kişi kendini bilemez. Bunlardan metin içerisinde sıkça söz etmiştik. Grek-Latin-Kilise diyarında ise **"**gönül", esası "kapalılık" olan bir yasağa tabi kılınmıştır. Bu diyarın mütefekkirleri, özü söze indirgerler; yani "söylem tesis ederler" ancak bilmezler. Pedagojik nesne haline gelen birey artık sadece söz söyleyen ve birtakım sözleri ezberleyendir.

3. 3. Pedagojik Yöntem: Şuur, Seyir ve Nazariyat

Koç'un eğitim yaklaşımı ise, sadece bilmekle (malumat) yetinmeyen, aynı zamanda *seyr* ve *şuur* ile dönüşümü hedefleyen bir yöntem izler. *Theologia* (İlâhiyat), geniş manada ifade edilirse "nazariyata dair fikriyat'tır". Nazariyat, seyredenin varlığıyla mümkün olan bir eylemlilik halidir. Koç'a göre, insanın felsefeye olan ilgisinin arkasında yatan temel sâik, mükemmel bir bilgi ile bilge olma arzusu, hakîkate erişme isteği ve çabasıdır (Dönmez, 2022,83-85). İnsan, "Tanrı gibi seyretmek" istemektedir; çünkü bu, seyrin bütüncül, kuşatıcı, tam, eksiksiz; yani mükemmel ve yukardan aşağıya, bütünden parçaya doğru olmasıdır (Dönmez, 2022:77). Ancak Koç, Nazariyat itibariyle, "sonsuz çizgiyi", "cevher" olarak göremeyeceğimizi belirtir. Çünkü cevherde büyük veya küçük bulunmaz. O artık ölçü kaydından, ratio/oranlama kaydından çıkmıştır. Seyret-

mek de böyle bir irrasyonel/ölçülemez durumdur. Kişinin kendini, kendilik şuuruna erişimini sağlar ve açılıp-kapanır. Bunlar boş ve muğlak sözler gibi anlaşılabilecektir. Fakat Koç'un "Nazari Musiki'nin Esasları" kitabında bu konudan detaylıca bahsedilmektedir. Musiki hep ara bir form görülse de aslında insanda "medar-ı maişet motoru" musikidir. Şuur ve eğitim arasındaki sıkı ilişkide musiki-kendini duyma aktif roldedir. Aynı zamanda şuur, zihin, bilinç, bellek, hafıza bu kavramlar ayrı anlamlarda olup ilgili noktaları "Nazariyat" eserlerinde yansıtılmaktadır. Dolayısıyla konumuz özelinde eğitimin alfabesi "kavram diyalektiği" ve "metafizik" ile başlamalıdır. Yoksa hakikat ile gerçeklik arasında, duyumsanan ile algılanan arasında bir noktada bir kısır döngüde kalınacaktır.

Sonuç Yerine

Koç'un felsefesi, Batı medeniyetinin rasyonalite ve kurumsal tahakkümüne karşı, bireyin *öz*ünü keşfetmesini ve *Kelam*'a bağlı bir kimlik inşa etmesini merkezine alır. Bunun tesisi için ilkin bireyin rasyonel yetinin hükmünü bir kenara bırakarak "gönül" yoluyla "dönüşerek aşma" ile asıl özgürlüğü ve bilgeliği, elde edilmesi gerekmektedir. Anadolu'daki asli kimlik, *Türkistan'dan gelen kelam*'dır. Eğitim, bu Kelam'ın gönülde Türkçe sözle açılması sürecine odaklanmalıdır. Yani kavramlar ve bunların kökenine ulaşılma çabası gösterilmelidir. Öğrenme, pasif bir söz nakli (değil, dildeki nesneyi kavrayarak "yeni nesne tesisine" gitme eylemidir.

Kilise, yasaları ve onun uzantısı olan kurumlar, *İlahi* olanı ikame etme ve bireyi "yığınsal bireye" dönüştürme tehlikesi taşır. Eğitim, bireyin bu "esaretten kurtulmasını" sağlamalıdır. Okullar bu bakımdan tek tipleşme ve yığınlaşma eğilimindedir. Eğitimin nihai hedefi, düşkün beşerî, ahlaklı insan vasfına ulaştırmaktır. Bu bakımdan Türk eğitim ve aile yapısının bir "hafıza" tazelemeye ihtiyacı bulunmaktadır.

Kaynakça

1. Dönmez, Süleyman (2015). Keşfedilmeyi Bekleyen Medeniyet, Karahan Kitabevi: Adana.
2. Dönmez, S. (2022). Gölge Oyunu (Edit.: Hakan Poyraz-Ender Büyüközkara) Nazariyat Bakımından Karagöz Perde Oyunu ve Sahneyi Değiştirmek, Doğu Kütüphanesi: İstanbul.
3. Dönmez, Süleyman (2023). Türk İslam Bilgeliği ve Felsefe (Keşfedilen Medeniyet), Net Kitaplık: Ankara.
4. Koç, Y. (2007). Anadolu Mayası: Türk Kimliği Üzerine Bir İnceleme (1. Baskı). Cedit Neşriyat.

5. Koç, Y. (2008). Theologia'nın Esasları: Felsefe'nin ve Teoloji'nin Nazariyatı Üzerine Bir İnceleme. Cedit Neşriyat.
6. Yalçın, Ş, (2024). Ahlakın Temellerine Yeni(den) Bakış: Yalçın Koç Örneği., Mebadi Dergisi Volume: 1 Issue: 1 Year: 2024 pp. 36-55 | Cilt: 1 Sayı: 1 Yıl: 2024 ss. 36-56.